

KİVDF

Layihənin istiqaməti:
"İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi"

20 Yanvar tariximizdə faciəvi hadisə deyil, Azərbaycanın istiqlal yolunun ilk zirvəsi, milli məfkurəmizin azadlıq istəyinin qanla yazıldığı gündür. Bu, uzun illər sovet imperiyasının əsarətində yaşayan xalqın azadlıq səsinə ucaldığı, öz suverenliyi uğrunda cəsarət nümayiş etdirdiyi şərəfli bir tarixdir.

Sovet rəhbərliyinin himayədarlığı ilə başlayan Dağlıq Qarabağ hadisələrinə, ermənilərin Azərbaycana əsassız ərazi iddiaları irəli sürməsinə, xalqımıza qarşı tərribatlara, ən nəhayət Ermənistan ərazisindəki əzəli torpaqlarından azərbaycanlıların qovulmasına etiraz edən geniş xalq kütlələri məhz 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordusunun xüsusi təlim keçmiş hissələrinin hücumuna məruz qalıb. Həmin gecə keçmiş SSRİ-nin qoşun hissələri fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən Bakı şəhərinə yeridilib, dinc, əliyalın əhaliyə divan tutulub, yüzlərlə insan qətlə yetirilib, yaralanıb, itkin düşüb. Ordu hissələrinin, xüsusi təyinatlı dəstələrin və daxili qoşunların iri kontingentinin Bakını zəbt etməsi xüsusi qəddarlıq və misli görünməmiş vəhşiliklərlə müşayiət edilib. Fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi əhaliyə elan olunanadək, hərbi qulluqçular 82 nəfəri amansızcasına qətlə yetirib, 20 nəfəri ölümcül yaralayıb. Fəvqəladə vəziyyət elan edildikdən sonra isə yanvarın 20-də və sonrakı günlərdə Bakı şəhərində 21 nəfər öldürülüb. Fəvqəladə vəziyyətin elan olunmadığı rayonlarda, o cümlədən yanvarın 25-də Neftçalada və yanvarın 26-da Lənkəranda daha 8 nəfər qətlə yetirilib. Beləliklə, qoşunların qanunsuz yeridilməsi nəticəsində Bakıda və Azərbaycan rayonlarında ümumilikdə 146 nəfər öldürülüb, 744 nəfər yaralanıb, 841 nəfər qanunsuz həbs olunub.

XALQIN DƏRDİNİ DEMƏK ÜÇÜN BASARKEÇƏRDƏN BAKIYA GƏLDİ

Xalqımızın qəhrəmanlıq səhifəsinin yazıldığı həmin gün minlərlə azərbaycanlı kimi Nadir Müseyibov da təcridat-dırnağa qədər silahlanmış rus qoşunlarının qarşısına əliyalın çıxanlardan biri olub. O, 20 oktyabr 1966-cı ildə Qərbi Azərbaycanın Göyçə mahalında - Basarkeçər rayonunun Nərimanlı kəndində anadan olub. 1983-cü ildə Nərimanlı kənd orta məktəbini bitirərək Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərinə gəlib, burada dövlət imtahanlarında iştirak edərək, Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun istehsal proseslərinin avtomatlaşdırılması fakültəsinin avtomatika və tələmexanika ixtisasına qəbul olub. Həmin vaxt qanuna uyğun olaraq, ali təhsilinin iki ilini başa vurub həqiqi hərbi xidmətə yollanıb. 1985-87-ci illərdə əvvəlcə Ukraynada hərbi kurslara cəlb olunub, çavuş hərbi rütbəsi alıb, 6 ay sonra isə Çexoslovakiyadakı hərbi hissəyə göndərilib. Yüksək mənəvi-psixoloji, fiziki göstəricilərinə və şəxsi heyətlə iş bacarığına görə həmin vaxtdan düz xidmətinin sonuna qədər artilleriya böliyyündə bölük komandirinin müavini vəzifəsini icra edib. Xidmətini başa vuraraq Azərbaycana qayıdan N.Müseyibov yenidən ali təhsilini davam etdirməyə başlayıb.

1988-ci ildən Ermənistanda vəziyyət gərginləşməyə başlayıb, Kremlin himayəsini üzərində hiss edən erməni siyasət rəhbərliyi azərbaycanlılara qarşı növbəti deportasiya siyasətinə başlayıb. Baş verənlərdən böyük narahatlıq keçirən N.Müseyibov Nərimanlı kəndindən gələn aqşaqqallarla birlikdə Mərkəzi Komitəyə dəfələrlə ayaq döyüb, azərbaycanlılara qarşı törədilən vəhşilikləri, fiziki və mənəvi zorakılıqları Azərbaycan rəhbərliyinin diqqətinə çatdırmaq istəyib. Lakin bütün cəhdlərə baxmayaraq, həmin vaxt Azərbaycana rəhbərlik edən Əbdürrəhman Vəzirovun qəbuluna düşmək mümkün olmayıb. Onun müavirləri Ermənistandan gələn azərbaycanlıları qəbul edərək, ancaq quru vədlər verib, yola salıblar. Azərbaycan siyasət rəhbərliyinin bu bəlgənəliyi Ermənistandakı soydaşlarımızın vəziyyətini daha da mürəkkəbləşdirib, azərbaycanlılar sıxışdırılıb və deportasiya kütləvi xarakter alıb. N.Müseyibovun sözlərinə görə, ali

Qəhrəmanlıq salnaməsinin yazıldığı gün

1990-cı ilin 20 Yanvarında işgəncələrə məruz qalan Nadir Müseyibovun dəhşətli xatirələri

təhsil aldığı institutda Basarkeçər rayonundan olan tələbələr öz aralarında pul toplayıb Moskvaya - Kreml rəhbərliyinə teleqramlar ünvanlayıb, Ermənistandakı vəziyyətə dair onlardan kömək istəyiblər. Amma bu cəhdlərin də heç bir nəticəsi olmayıb. Beləliklə, həmsöhbətimizin vətənpərvərliyi, el-oba yanğısı, öz soydaşlarına kömək etmək istəməsi onu Bakıda sovetlər ittifaqının rəhbərliyi əleyhinə keçirilən mitinglərə, Azərbaycan Xalq Cəbhəsi hərəkatına gətirib çıxarıb. Ali təhsil aldığı institutda hərəkatın dayaq dəstəsini yaradan N.Müseyibov fəal vətəndaş və təşkilat üzvü kimi bu aksiyaların keçirilməyə başladığı ilk gündən 20 yanvar 1990-cı ilə qədər bütün mitinglərdə iştirak edib, SSRİ rəhbərliyinin biganəliyinə, riyakar siyasətinə öz etirazını bildirib, bununla əlaqədar müəyyən təşkilatçılıq işləri görüb.

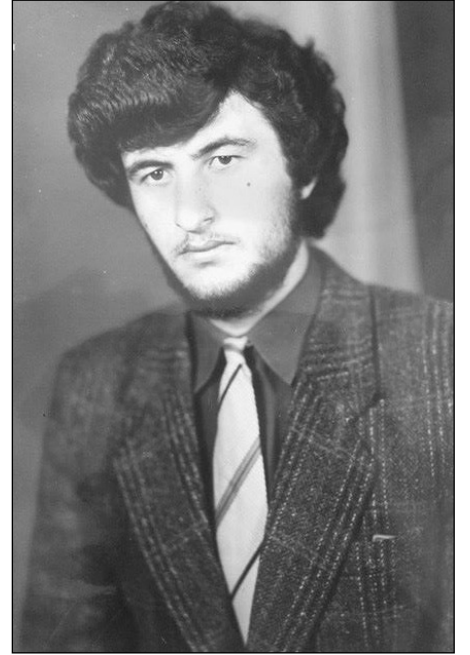
"YOLUN AÇILMAYACAĞI TƏQDİRDƏ, ƏLİYALIN İNSANLARIN ÜZƏRİNDƏN KEÇƏCƏKLƏRİNİ BİLDİRİBLƏR"

Həmsöhbətimizin söylədiyinə görə, SSRİ DTK-nın təşkil etdiyi, kənarından gətirilən, şəxsiyyəti məlum olmayan tərribatçılar 1990-cı il yanvarın 13-dən başlayaraq Bakıda erməni əsilli əhaliyə hücumlar təşkil etməyə, SSRİ rəhbərliyinə, Dağlıq Qarabağda və Ermənistanda azərbaycanlılara qarşı törədilənlərə etiraz edən qəzəbli kütləni də bu tərribatlara

rın üzərindən keçəcəklərini bildiriblər. Amma insanların ciddi müqaviməti, ən əsası da qorxmazlığı müqabilində, həmçinin aparılan söhbətlər nəticəsində hərbiçilər geri qayıtmalı olublar. Yanvarın 19-u axşam Dövlət Televiziyasının enerji blokunun partladılmasından sonra hərəkat üzvləri müxtəlif yollarla bərrikadalara gedərək, vəziyyətin daha da mürəkkəbləşdiyini, qoşunların atəş açmaq, etirazçıları məhv etmək ehtimalının böyük olduğunu anlatmağa, oradakı əliyalın əhalini geri çəkməyə çağırıblar. N.Müseyibov da bu məqsədlə 3 nəfər yoldaşı ilə birlikdə "Jiquil" markalı maşında bərrikadalara gediblər. Lakin qəzəbli kütlə idarəolunmaz bir vəziyyətə gəldiyindən, eyni zamanda SSRİ rəhbərliyinə qəzəb hissi güclü olduğundan heç kim bu çağırışlara əməl etməyib. Bir neçə saatdan sonra isə şəhərin müxtəlif yerlərində atəş səsləri eşidilməyə başlayıb, qoşun şəhərə yeridilib.

"MEYİTLƏRİ" MAŞINDAN ÇIXARMAQ İSTƏYİB"

N.Müseyibov yanvarın 20-i gecə saat 3-4 radələrində keçmiş "Papanin" - indiki Cəlil Məmmədquluzadə küçəsi ilə növbəti bərrikadaya tərəf gedərkən onların içində olduğu avtomobil ön və arxa hissədən avtomat atəşinə tutulub. Nəticədə avtomobilin bütün pəncərələri sınıb, motor yerləşən hissə dağılıb və avtomobil dayanıb. N.Müseyibov və 3 yoldaşı şok vəziyyətində olduqlarından nə edəcəkləri

Hətta bu cür izahat tərtib edib bizlərdən onu imzalamağı tələb edirdilər. Təbii ki, imtina edirdik və buna görə avtomatın qundağı ilə bizi huşumuzu itirənə qədər döydürdülər. İstəyirdilər ki, qoşunların Bakıya yeridilməsinin əsaslı olduğunu bu yolla sübut etsinlər, müvafiq sənədləşmə işi görsünlər. Buna qol qoymadığımız üçün bizi döyməklə bərabər, saxlandıığımız yerdən çıxarıb, soyuq qış günündə qarın, palçıqlı suyun içində ağzi üstə uzadı, müxtəlif işgəncələr verirdilər. Hətta bizlərdən bir nəfəri hasara dırnaşmağa məcbur etmək istəyirdilər ki, guya qaçmağa hazırlanmış adı ilə hamımızı güllələsinlər. O zaman heç kim buna getmədi, durduğu yerdən tərpnəmədi. Hamı dedi ki, öldürsünüzsə elə burada öldürün. Beləliklə, bizi düz 7 gün ərzində döyməklə, işgəncələr verməklə öldürüb-dirildilər. Amma ölümü gözə aldığımızdan müqavimətimizi qıra, iradəmizi sındıra bilmədilər".

Hal-hazırda Gəncə Telekommunikasiya İdarəsində şöbə rəisi vəzifəsini icra edən N.Müseyibov deyir ki, özü də daxil olmaqla saxlanılan yoldaşlarının azad olunmasına səbəb onlar bərdə qohum-əqrəbənin müvafiq qurumlara çoxsaylı müraciətləri olub. Onun sözlərinə görə, Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə, Ali Sovetin o zamankı sədri Elmira Qafarova, sabiq millət vəkili Sabir Rüstəmxanlının proseslərə müdaxiləsi, atdıqları addımlar onların heyətdə qalması ilə nəticələnib. Əgər bərdələrdə axtarış olmasaydı, yəqin ki, onlar da haqq dünyasında idilər. N.Müseyibov bizimlə söhbətində yaşadığından zərər qədər peşmançılıq hissi keçirmədiyini, əksinə bundan qürur duyduğunu da dile gətirdi.

Sonda bir daha qeyd edək ki, qabaqcadan düşünüüb hazırlanmış və 1990-cı ilin 19-20 yanvarında törədilmiş və təcavüzkarlıq aksiyası Azərbaycan xalqının demokratiya və milli azadlıq uğrunda mübarizəsini boğmaq, xalqı təhqir edərək ona mənəvi zərbə vurmaq məqsədi daşıyırdı. Lakin Nadir Müseyibov kimi Azərbaycanın çoxsaylı fədakar, mərd və cəsur oğul-qızları sayəsində təcavüzkarların əsl niyyətləri baş tutmadı, xalqımız sınımadı, müstəqilliyinə qovuşdu. 20 Yanvar hadisəsi isə xalqlar həbsxanası adlandırılan sovetlər imperiyasının süqutuna gətirib çıxardı.

Rufik İSMAYILOV

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.

qoşmağa çalışıblar. Bununla onlar rus qoşunlarının Bakıya yeridilməsinə zəmin yaratmaq istəyiblər. Baxmayaraq ki, həmin vaxt Bakıda milli qüvvələri olub, eyni zamanda paytaxta kənarından əlavə 13 min milli qüvvələri cəmləşdirilib, onlar bu vəziyyətə ancaq seyrçi mövqə nümayiş etdiriblər. Hətta tərribat bərdə milisə məlumat verilməsinə rəğmə, ictimai əsası qorunmasına məsul olan bu adamlar heç bir tədbir görməyiblər. Belə olan halda, hərəkat üzvləri qərargah yaradıblar və bu qərargahla əlaqə saxlayan erməni ailələrinin qorunmasını təşkil ediblər. Bununla da onlar həm tərribatların, həm də Azərbaycan xalqına qarşı baş verə biləcək qırğının qarşısını almağa çalışıblar. Növbəti günlərdə SSRİ rəhbərliyinin Bakı şəhərinə aeroport yolu, indiki Saray qəsəbəsi, 20 yanvar dairəsi istiqamətindən qoşun yeridəcəyi bərdə məlumatlar yayılıb. Hamı kimi N.Müseyibov da bu qoşunların qarşısını kəsmək üçün bərrikadalar qurmaq, avtobus və yük maşınlarından istifadə etməklə zirehli texnikanın irəliləməsinə maneələr yaratmaq prosesinə qoşulub. N.Müseyibovun dediyinə görə, hadisə qanlı xarakter almazdan bir gün öncə Sumqayıt yolu ilə Bakı şəhərinə daxil olmaq istəyən zirehli texnikanın qarşısını digər azərbaycanlılarla birlikdə əl-ələ verərək kəsiblər. Hətta döyüş maşını BMP-ni camaatın üstünə sürən hərbiçilər yolun açılmayacağı təqdirdə, əliyalın insanla-

ni bilməyiblər. Hətta o an elə düşüncələr ki, güllə yarası alıblar, ölürlər. Az müddət sonra atəş açan hərbiçilərdən biri avtomobile yaxınlaşdı. Rütbəcə mayor olan bir hərbiçinin əmrinə uyğun olaraq, "meyitləri" maşından çıxarmaq istəyib. Lakin baş leytenant rütbəli həmin hərbiçi güllələnmiş avtomobiləki adamların sağ olduğunu görəndə dərhal geri çəkilib, vəziyyəti komandanlığa məruzə edib. Bundan sonra hərbiçilər avtomobiləki 4 nəfəri yerə düşürüb və qərargahlarına aparıblar. Orada rütbəcə mayor olan bir zabit əsgərlərə silahı qaldırmağı, nişan alıb bu 4 nəfəri öldürməyi əmr edib. Elə bu vaxt qərargahdan general rütbəli daha bir zabit çıxıb və atəş açmamağı əmr edib. Üst-başları yoxlanandan sonra onlar yaxınlıqdakı binanın zirzəmisində saxlanılan digər 11 nəfərin yanına gətirilib.

"BİZİ HUŞUMUZU İTİRƏNƏ QƏDƏR DÖYÜRDÜLƏR"

N.Müseyibovun dediklərinə görə, saxlandıqları gündən yanvarın 27-ə qədər hər gün ümumilikdə 15 nəfərə fiziki, mənəvi, psixoloji işgəncələr verilib, uzun-uzadı sorğu-sual aparılıb: "Bizi ac və susuz saxlayır, bir bəhanə ilə döyür, təhqir edirdilər. Hər gün sorğu-sual edir, boynumuza qoymaq istəyirdilər ki, guya biz hərbiçilərə silahlı müqavimət göstərmişik.